

Raadsvoorstel

Opsteller

Zandbrink, Francis van

Vergadering van

22 november 2022

Kenmerk

Z/22/053299 / D/22/080555

Portefeuillehouder

Jelmer Vierstra

Portefeuille

Energietransitie

Onderwerp

Noodfonds Energiearmoede 2023

Samenvatting

De stijgende energieprijzen maken dat steeds meer kwetsbare inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties in financiële problemen komen. De gemeenteraad heeft daarom op 17 november 2022 besloten om een bedrag van € 1.000.000 in de begroting 2023 op te nemen als 'Noodfonds Energiearmoede' om de meest kwetsbare groepen het hoofd te bieden. De raad wordt nu een voorstel gedaan voor de invulling van het Noodfonds Energiearmoede waarin inwoners en maatschappelijke organisaties worden ondersteund.

Gevraagd besluit

De raad besluit:

1. In te stemmen met het voorkeursscenario van het college voor het beschikbaar maken van een tijdelijk pakket aan extra maatregelen voor de aanpak van energie-armoede in het jaar 2023 ten behoeve van de groep inwoners met een inkomen van 120% tot 140% van het sociaal minimum en maatschappelijke organisaties die in problemen zijn geraakt door een gestegen energierekening.
 2. Het overschot aan Energietoeslag 2022, ongeveer € 400.000,-, bij bestemming van het resultaat van de jaarrekening toe te voegen als dekking op Noodfonds Energiearmoede.
 3. Het college op te dragen een projectplan op te stellen voor dit tijdelijk pakket aan extra maatregelen en de uitvoering zo spoedig mogelijk starten.
 4. Hiervoor een bedrag van € 1.000.000,- beschikbaar te stellen;
 5. Dit bedrag ten laste te brengen van het Noodfonds Energiearmoede, zoals dit is opgenomen in het raadsvoorstel van de conceptbegroting;
 6. In de voorjaarsrapportage in de risico-paragraaf een bedrag van € 500.000,- op te nemen voor het geval meer inwoners en maatschappelijke organisaties gebruik maken van het Noodfonds Energiearmoede dan voorzien.
-

Inleiding

Het is niemand ontgaan en momenteel het gesprek van de dag: de stijgende kosten voor energie. Vaste energiecontracten lopen af en daardoor hebben steeds meer huishoudens problemen met het betalen van hun energierekening. Energiearmoede is een probleem in onze samenleving dat door deze prijsstijgingen wordt vergroot. De inflatie en steeds duurder wordende boodschappen maken de situatie voor een alsmaar groter wordende groep nijpend. Niet alleen inwoners, maar ook ondernemers en maatschappelijke organisaties hebben het moeilijk om het hoofd boven water te houden. Dit zien we bijvoorbeeld terug in een forse toename van het aantal klanten van de Voedselbank en onze schuldhulpverlening. Ook voor diverse ondernemers en maatschappelijke instellingen geldt dat ze nog aan het herstellen zijn van de coronacrisis en weinig vet op de botten hebben om de stijgende energieprijzen op te vangen.

Dit speelt natuurlijk niet alleen in Woerden. Het Rijk heeft een belangrijke en bepalende rol. De gemeente is voor een groot deel afhankelijk van het gevoerde beleid en het beschikbaar stellen van geld van het Rijk.

Ondanks dat er een grote verantwoordelijkheid ligt bij het Rijk en dat de gemeente op korte termijn slechts beperkt kan bijspringen, is het college van mening dat een forse inzet nodig en verantwoord is om kwetsbare doelgroepen te ondersteunen.

Het college heeft een globale inventarisatie gemaakt van de gevolgen van de stijgende energieprijzen in onze gemeente. Hierbij zijn verschillende doelgroepen onder de loep genomen. Er is gekeken naar de maatregelen die het Rijk in dit kader inmiddels neemt en er is gekeken naar de maatregelen die de gemeente inmiddels al uitvoert.

Het gaat hierbij om:

1. Inwoners met een inkomen net boven de 120% van de bijstandsnorm
2. Maatschappelijke organisaties
3. Mkb'ers

Voor de eerste twee groepen worden nu maatregelen voorgesteld in het Noodfonds Energiearmoede. Deze groepen worden relatief weinig ondersteund, maar ondervinden wel grote problemen. De verdeling over deze 2 groepen is €300.000,- voor de inwoners die de Energietoeslag ontvangen, €400.000,- voor inwoners voor energiebesparingsmaatregelen en €300.000,- voor maatschappelijke instellingen.

Voor het midden- en kleinbedrijf worden nu geen voorstellen gedaan. Het Rijk heeft onlangs voor deze doelgroep haar verantwoordelijkheid genomen: mkb-ondernemingen bij wie de energiekosten overeenkomen met minimaal 7% van de omzet, ontvangen een vergoeding.

Ondertussen zet het college zich in op wat er nodig is om op middellange termijn de gevolgen van de energiecrisis enigszins te beperken. Dit doet zij door actief in te zetten op alle slecht geïsoleerdere woningen met een Lokaal Isolatiefonds. Ook zetten we in op verduurzaming van ons gemeentelijk vastgoed en stellen we een plan op voor de verduurzaming van het overige maatschappelijke vastgoed.

Wat is aan dit voorstel vooraf gegaan?

Het college heeft in het raadsvoorstel bij de conceptbegroting een Noodfonds Energie-armoede aangekondigd. Voor dit noodfonds wordt nu een voorstel voor extra maatregelen voor het jaar 2023 voorgelegd.

Participatieproces

Voor dit voorstel heeft geen participatieproces plaatsgevonden. Wel zijn uit de gesprekken met partners signalen binnen gekomen die de noodzaak van het nemen van maatregelen zichtbaar hebben gemaakt.

Wat willen we bereiken

Met het Noodfonds Energiearmoede willen we inwoners en maatschappelijke organisaties in 2023 financieel ondersteunen bij het opvangen van de gevolgen van de stijging van energieprijzen. Tegelijkertijd willen we hen helpen de energierekening blijvend te verlagen met maatregelen voor het besparen van energie.

Wat gaan we daarvoor doen

Financiële tegemoetkoming inwoners

Om inwoners met een inkomen op of net boven het sociaal minimum te ondersteunen is door het Rijk voor 2022 en 2023 een uitkering in het leven geroepen in de vorm van een eenmalige energietoeslag. In Woerden zijn in 2022 de huishoudens met een inkomen tot 120% van het wettelijk sociaal minimum in aanmerking gekomen. Deze huishoudens tot 120% ontvangt in 2023 wederom de energietoeslag. Als onderdeel van het tijdelijk pakket Energiearmoede wordt deze grens in 2023 verhoogd van 120% naar 140%.

Energiebesparing in en aan woningen

Vanuit de specifieke uitkering Aanpak van de Energiearmoede van het Rijk is tot eind 2024 een budget beschikbaar

gesteld voor huishoudens in een kwetsbare positie vanwege de hoge energielasten door het nemen van maatregelen om het energieverbruik te verminderen. De strategie daarbij is om een specifieke groep huishoudens gericht te ondersteunen om de effecten van de energiestijgingen te dempen. Hiermee beogen we een blijvend effect voor de doelgroep te realiseren. Aan de uitwerking van een deel van de volgende punten wordt nog gewerkt. De maatregelen die worden ingezet zijn:

- **Energiecoaches:** bieden huishoudens handvatten, geven tips en werken aan bewustwording en gedragsverandering om structureel het energieverbruik naar beneden te brengen en verstrekken producten als tochtstrips en LED-lampen.
- **Energieklussers:** brengen energiebesparende materialen.
- **Energiezuinig witgoed:** vervangen van oude apparatuur als koelkasten en diepvriezers.
- **Voor huiseigenaren:** volledige ontzorging bij isoleren spouw of vloer.

Het Rijk is bij de hoogte van de uitkering Aanpak Energiearmoede uitgegaan van inkomens tot 120%. In het voorliggend voorstel wordt de doelgroep voor deze energiebesparingsmaatregelen dezelfde doelgroep als die voor de energietoeslag: tot 140%. De ervaring leert dat het communiceren vanuit de gemeente over dezelfde doelgroep voor regelingen en maatregelen belangrijk is om geen onduidelijkheid en onrust te creëren.

Hoe bereiken we deze inwoners?

Het bereiken van mensen met (kans op) energiearmoede is cruciaal. Inwoners die niet worden bereikt kunnen immers niet worden geholpen. Onderliggend aan het totale aanbod aan regelingen en diensten voor mensen met energiearmoede, werken we aan een brede communicatieaanpak. Deze gaat verder dan de communicatie van losse regelingen. We merken dat we deze doelgroep moeilijker bereiken met traditionele communicatiemiddelen. Bovendien hebben deze mensen al voldoende aan hun hoofd en vinden ze moeilijker de weg in de regelingen die voor hen relevant zijn. Daarom zetten we in op integrale communicatie met een persoonlijke aanpak. We zoeken laagdrempelige manieren om het gesprek aan te gaan met mensen. We vinden een aantal dingen daarbij belangrijk:

- **Als gemeente gezamenlijk naar buiten treden vanuit de thema's energie en sociaal domein en kruisbestuiving tussen gemeente en netwerkpartners.** We werken nauw samen en willen elkaar beter leren kennen zodat we samen iedereen sneller op weg kunnen helpen naar relevante regelingen. Dus vrijwilligers uit sociaal domein weten waar ze terecht kunnen voor vragen over energie en andersom. We verwachten daarmee ook makkelijker meer mensen te kunnen bereiken. Sommige mensen bereiken we via armoederegelingen en kunnen we op weg helpen naar energiemaatregelen én andersom.
- **Laagdrempelige loketfunctie.** Iedereen met vragen moet makkelijk, dichtbij huis of op een veilige prettige plek persoonlijk in gesprek kunnen over de mogelijkheden. Deze mogelijkheden bieden we bijvoorbeeld door samen te werken met de Duurzaamheidswinkel, door aan te sluiten bij spreekuren van sociale partners of daar beschikbaar te zijn in wijk- en dorpscentra.
- **Versterken bewustwording en activatie.** Niet iedereen heeft (al) vragen over energie. Sommige mensen zijn er misschien nog niet mee bezig. Of ze hebben het gevoel dat de stijgende prijzen hen overkomen en dat ze niet echt iets kunnen doen. Kortom, niet iedereen gaat zelf actief op zoek naar antwoorden. Daarom zetten we ook in op laagdrempelige en aantrekkelijke 'activatie-momenten' om het gesprek over energie te openen. Ook dit doen we samen met partners. Met sociale partners kunnen we een energiemarkt organiseren voor hun achterban bijvoorbeeld. Of we staan met een kraampje met op een wijkmarkt of werken samen met een clubhuis of sportvereniging.
- **Helder toegankelijk informatiemateriaal.** We ontwikkelen een basis van toegankelijke informatiemiddelen over energiebesparing die we steeds in kunnen zetten en mee kunnen nemen. Het taalgebruik moet op B1-niveau zijn (dus begrijpelijk voor een grote groep mensen). Het moet aantrekkelijk vormgegeven zijn. We ondersteunen tekst met uitleg in beeld. En het materiaal moet prikkelen om ermee aan de slag te gaan. We houden in de gaten wat werkt en schaven steeds bij. Deze communicatiestrategie betekent dat we regelmatig nieuwe dingen uitproberen. Het doel is het bereiken van de doelgroep. Daarom blijven we steeds monitoren of dat lukt, wat er wel werkt en wat niet. Zodat we steeds blijven leren en bijsturen om zo steeds effectiever te kunnen communiceren.

Deze communicatieaanpak is een middel om de doelgroep op weg te helpen naar de maatregelen die voor hen beschikbaar zijn. Maar we willen de communicatieaanpak ook zo insteken dat dit op zich al bijdraagt aan energiebesparing (en dus aan kostenverlichting) door in de communicatie ook in te zetten op bewustwording en op makkelijke manieren om je energieverbruik te verminderen. De aanpak is daarom een integraal van het totale pakket aan maatregelen.

Maatschappelijke organisaties

Voor het Noodfonds Energiearmoede definiëren we de doelgroep als volgt: de niet-commerciële organisaties die voorzien in lokaal recreatief, cultureel en sport aanbod, informeel zorgaanbod en/of buurtvoorzieningen. Er is een grote diversiteit aan maatschappelijke organisaties: de sectoren verschillen, het eigenaarschap van het vastgoed waar de organisaties

actief in is verschillend en lang niet alle maatschappelijke organisaties worden middels gemeentelijke subsidies ondersteund. Hierdoor wordt ook niet elke maatschappelijke organisatie even zwaar geraakt door de stijgende energiekosten. We richten ons daarom op twee verschillende groepen, te weten:

1. De maatschappelijke organisaties die in acute financiële problemen komen en daardoor hun werkzaamheden niet meer kunnen uitvoeren.
2. Alle maatschappelijke organisaties die in hun energielasten willen terugdringen om ervoor te zorgen dat het maatschappelijk geld naar maatschappelijk aanbod gaat in plaats van naar de energierekening.

Voor de eerste groep denkt het college aan een noodbudget, waarmee we snel kunnen handelen om te voorkomen dat een essentiële maatschappelijke organisatie omvalt en haar werkzaamheden voor onze inwoners niet meer kan verrichten. Voor de tweede groep wordt een plan opgesteld met als doel de niet-gemeentelijke maatschappelijke accommodaties te verduurzamen. De financiële middelen zouden dan bijvoorbeeld verstrekt worden voor de aanschaf van de materialen die nodig zijn voor "kleine" energiebesparende werkzaamheden.

Om op korte termijn de maatregelen te kunnen uitvoeren is in het voorstel voor inwoners zoveel mogelijk gekozen voor het uitbreiden van bestaande regelingen en maatregelen. Voor maatschappelijke organisaties zijn er nauwelijks subsidies over regelingen beschikbaar.

Argumenten

Het college kiest voor een extra pakket aan tijdelijke maatregelen die realistisch, uitvoerbaar en op korte termijn inzetbaar zijn. Gekozen is om aan te sluiten bij de regeling van de Energietoeslag bij het bepalen van de doelgroep, omdat deze regeling tijdelijk is, evenals die voor het Noodfonds Energiearmoede.

1.1 Inwoners met een inkomen tussen 120% en 140% van het sociaal minimum komen niet in aanmerking voor de energietoeslag en de specifieke uitkering Aanpak Energiearmoede

Het Rijk richt zich met de maatregelen op de inwoners met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum. Het Noodfonds Energiearmoede bestrijkt de inwoners die net boven de regelingen van het Rijk zitten.

1.2 Uitvoering van deze maatregelen in 2023

Het voorgestelde tijdelijk pakket van extra maatregelen voor inwoners komt grotendeels overeen met de maatregelen die al waren voorzien voor de inkomensgrens tot 120%. Dit maakt een relatief snelle uitvoering mogelijk.

1.3 Geld is geld

De financiële tegemoetkoming zal in de praktijk ook gebruikt kunnen worden voor de betaling van andere zaken/gestegen kosten van het levensonderhoud.

Kanttekeningen, risico's en alternatieven

1.1 Veel andere groepen in de samenleving hebben het ook lastig. Deze geven we nu geen ondersteuning

Het college heeft naast het voorgestelde scenario ook de scenario's voor 130% en 150% van het wettelijk sociaal minimum onderzocht. Daarnaast heeft het college voor de drie scenario's een realistische inschatting gemaakt van het aantal huishoudens dat zich aanmeldt voor een regeling. In de tabel hieronder is dit in beeld gebracht. Op basis van het beschikbaar budget voor het Noodfonds Energiearmoede heeft het college gekozen voor het scenario waarbij alle inwoners tot een inkomensgrens tot 140% in aanmerking komen. Met het verhogen van de inkomensgrens tot 140% vergroten we de doelgroep met 50% ten opzichte van die voor 120%.

x € 1000	Scenario 1a 130% Maximaal	Scenario 1b 130% Realistisch	Scenario 2a 140% Maximaal	Scenario 2b 140% Realistisch Keuze college	Scenario 3a 150% Maximaal	Scenario 3b 150% Realistisch
	Toename kosten t.o.v. 120% inkomensgrens					
Inwoners Energietoeslag	500	200	600	300	1200	800
Inwoners	330	220	600	400	950	660

Energiemaatregelen						
Maatschappelijk vastgoed	300	300	300	300	300	300
Totaal	1130	720	1500	1000	2450	1760

Voor inwoners met een inkomen boven 140% zijn de landelijke regelingen – individuele uitzondering daar gelaten – zoals we dat nu kunnen overzien voldoende om niet in de financiële problemen te komen. Maatregelen die beschikbaar zijn of komen voor een bredere doelgroep zijn:

- het energieplafond vanaf 1 januari 2023;
- het Rijk werkt nog aan een noodfonds voor huishoudens die ‘tussen de wal en het schip vallen’. De voorwaarden hiervoor zijn nog niet bekend ;

extra middelen vanuit het rijk voor een lokaal Isolatieprogramma.

1.2 Uitvoeringstechnisch is gekozen voor ophogen van de inkomensgrens in plaats van een beoordeling op basis van draagkracht

Draagkrachtbeoordelingen zijn tijdrovend en arbeidsintensief. Niet alleen voor de schuldhulpverlener die de draagkracht beoordeelt, maar ook in het traject ervoor: ondersteuning bij het verzamelen van de benodigde stukken.

Het college realiseert zich dat voor sommige huishoudens de jaarafrekening energie een onoverkomelijk probleem oplevert. Ook/vooral voor de doelgroep die geen beroep kan doen op de Energietoeslag. In verband hiermee hebben we een regeling opgezet die kijkt naar ‘draagkracht’: Bijzondere bijstand voor jaarafrekening energie (vanaf 1 november beschikbaar). Het speciale aan deze regeling is dat we het team schuldhulpverlening laten beoordelen of een huishouden genoeg draagkracht heeft om de jaarrekening te betalen. Is deze draagkracht er niet, dan wordt de jaarafrekening voor het huishouden (deels) betaald. De bijzondere bijstand voor de jaarrekening energie is een regeling die al beschikbaar is voor onze inwoners, en valt niet onder de voorstellen voor het Noodfonds Energiearmoede.

1.3 Voor de uitvoering van het Noodfonds Energie-armoede is extra capaciteit nodig

Voor het afhandelen van de (toegenomen) aantallen aanvragen is capaciteit nodig. Niet alleen bij Ferm Werk, maar ook bij de partners (zoals Kwadraad) die inwoners ondersteunen bij het indienen van aanvragen. Daarnaast wordt in de praktijk het Klantcontactcentrum (van gemeente en Ferm Werk) vaker gebeld om informatie te verstrekken. Ook voor de uitvoering van energiebesparingsmaatregelen is capaciteit nodig. Denk aan de energiecoaches van Duurzaam Woerden. In de voorbereiding om te komen tot uitvoering worden deze aspecten meegenomen.

1.4 Het tijdelijk pakket aan extra maatregelen moet voor een deel nog verder worden uitgewerkt

We hebben hier nog tijd voor nodig. Het is zoeken naar een goede balans tussen snelheid en zorgvuldigheid. Na besluitvorming door de raad verwachten we ongeveer 2 maanden nodig te hebben voor de uitwerking. Met het voorliggend raadsbesluit kan mogelijk al perspectief worden geboden aan inwoners en maatschappelijke organisaties.

4.1 Het bedrag kan nog hoger worden

Zoals uit de tabel met de scenario's blijkt kan het aantal huishoudens dat in aanmerking komt hoger uitvallen, aangezien we nu rekenen met ervaringen van 2022 en omdat er in 2023 meer inwoners onder de 140% inkomensgrens vallen dan is voorzien. Dit betekent dat er meer mensen in aanmerkingen zouden kunnen komen en meer inwoners beroep doen op de energietoeslag en energemaatregelen. Een eerste inschatting is dat het gaat om € 500.000,-.

Financiële gevolgen van het voorgestelde besluit

Bij het verhogen van de inkomensgrens naar 140% is er een toename in kosten. De verwachting is dat niet alle huishoudens die in aanmerkingen komen gebruik maken van de regeling. Afgaande op 2022 is de verwachting dat 80% van het aantal huishoudens gebruik maakt van de energietoeslag en gemiddeld 40% van de energemaatregelen. Behoudens voor spouwmuurisolatie, waar de inschatting is dat 80% zich aanmeldt. In de kolom Totale kosten (voor inwoners tot 140%) in onderstaande tabel is uitgegaan van de genoemde schattingen.

x €1000	Totale kosten (voor inwoners tot 140%)	Voor 2023 te ontvangen van het Rijk en provincie (dekking)	Overheveling 2022 > 2023 *	Toename kosten = Noodfonds Energiearmoede
Energietoeslag: inwoners tot 140%	3200	2500	400	300
Energiemaatregelen: inwoners tot 140%	1100	700		400
Maatschappelijke instellingen: noodfonds en verduurzaming	300			300
Totaal	4600	3200	400	1000

*Voor 2022 is van het Rijk een bedrag ontvangen voor Energietoeslag. De verwachting is dat van dit bedrag ca € 400.000,- overblijft. Bij de jaarrekening 2022 zal worden voorgesteld als dekking voor het Noodfonds Energiearmoede dit overschot mee te nemen als voorstel tot resultaatbestemming.

Mochten meer inwoners en maatschappelijke organisaties zich melden dan voorzien dan kunnen de kosten oplopen tot € 500.000,- meer. Dit risico wordt opgenomen in de risico-paragraaf van de voorjaarsrapportage.

Communicatie

Een uitgebreide communicatieaanpak om de doelgroep te bereiken is onderdeel van het raadsvoorstel zelf. Zie daarvoor de kop hierboven 'Wat gaan we doen'. Belangrijk onderdeel daarbij is dat we de mogelijkheden breed communiceren met onze netwerkpartners in het sociaal-maatschappelijke veld en in energie. Samen zetten we dan in op een zo breed mogelijk bereik.

Daarnaast zetten we in op algemene communicatie over het raadsbesluit en het maatregelenpakket. Dat doen we via een persbericht, via de website en met enige regelmaat via de Infopagina of Themapagina's in de Woerdense Courant.

Vervolgproces

Om tot uitvoering over te kunnen gaan zal een projectplan worden opgesteld. In dit projectplan worden de volgende aspecten meegenomen:

- Het aanpassen en doorvoeren van de nieuwe voorwaarden: beleidsregels, formulieren, ict-systeem (betaling in termijnen van de Energietoeslag).
- Overleg met netwerkpartners en vrijwilligers.
- Uitbreiden van het aantal coaches en klussers. Opstellen witgoedregeling. Afspraken maken over uitbreiding provinciale regeling.
- Organiseren en instellen van bijdrage en/of subsidie voor maatschappelijke instellingen.
- Ontwikkelen communicatieaanpak.

Na besluitvorming in de raad (december 2022) wordt gestart met het opstellen van een projectplan waarin bovenstaande aspecten worden meegenomen, de nieuwe voorwaarden worden geregeld en georganiseerd. De daadwerkelijke uitvoering is voorzien vanaf maart 2023.

Bevoegdheid raad

De raad is bevoegd om over dit voorstel een besluit te nemen op grond van Artikel 147, tweede lid, juncto artikel 108, eerste lid, van de Gemeentewet.

Bijlagen

1. Raadsbesluit Noodfonds Energiearmoede 2023 Z/22/053299 / D/22/080556
